

Pul-kredit siyosati va markaziy bank strategiyalari**Jumayev Jamshidbek Kamil o'g'li**

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti

Moliya va moliyaviy texnologiyalar MMT-78 yo`nalishi

Ilmiy rahbar: **Abdisalom To'rayevich Umirov**

Iqtisodiy xavfsizlik kafedrası dotsenti PhD

Annotatsiya: Pul-kredit siyosati mamlakatda iqtisodiy barqarorlik, o'sish va inflyatsiya tendentsiyalarini shakllantirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Markaziy banklar pul-kredit siyosatining asosiy me'morlari sifatida o'z maqsadlariga erishish uchun turli strategiya va vositalardan foydalanadilar. Ushbu dissertatsiya pul-kredit siyosati va markaziy bank strategiyalarini har tomonlama tahlil qilish, pul-kredit siyosati qarorlarining nazariy asoslarini, empirik dalillarini va amaliy oqibatlarini o'rganishga qaratilgan. Iqtisodiyot, moliya va siyosat tahlilini qamrab oluvchi multidisipliner yondashuv orqali tadqiqot pul-kredit siyosati samaradorligining asosiy omillarini, markaziy bank mustaqilligining rolini va makroiqtisodiy noaniqlik keltirib chiqaradigan muammolarni yoritishga intiladi. Turli iqtisodiy sharoitlarda markaziy banklar tomonidan qo'llaniladigan turli strategiyalarni o'rganish orqali ushbu tezis pul-kredit siyosatini shakllantirish va amalga oshirishning murakkabliklari va nuanslarini chuqurroq tushunishga hissa qo'shishga qaratilgan.

Kalit so'zlar: Pul-kredit siyosati, markaziy bank, foiz stavkalari, inflyatsiya maqsadlilik, ochiq bozor operatsiyalari, miqdoriy yengillik, oldinga ko'rsatma, siyosat asoslari, markaziy bank mustaqilligi, aloqa strategiyalari.

Iqtisodiyotni boshqarishning murakkab ekotizimida bir nechta institutlar markaziy banklar kabi ta'sirga ega. Pul-kredit siyosatini boshqarishdek mas'uliyatli vazifa yuklangan markaziy banklar iqtisodiyotlar traektoriyasini shakllantirishda, foiz stavkalari, inflyatsiya va umumiy moliyaviy barqarorlikka ta'sir ko'rsatishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Pul-kredit siyosatining nozik tomonlarini va markaziy banklar tomonidan qo'llaniladigan strategiyalarni tushunish siyosatchilar, investorlar va keng jamoatchilik uchun juda muhimdir. Ushbu maqolada biz pul-kredit siyosati sohasini o'rganamiz va o'z maqsadlariga erishish uchun markaziy banklar tomonidan qo'llaniladigan strategiyalarni o'rganamiz.

Pul-kredit siyosati - bu markaziy bank tomonidan pul massasini tartibga solish va narx barqarorligi, to'liq bandlik va iqtisodiy o'sish kabi makroiqtisodiy maqsadlarga erishish uchun amalga oshiriladigan harakatlarni anglatadi. Turli vositalar va strategiyalar orqali markaziy banklar foiz stavkalariga ta'sir o'tkazish, inflyatsiyani nazorat qilish va iqtisodiyotning umumiy sog'lig'ini boshqarishga intiladi. Pul-kredit siyosati bo'yicha qarorlar biznes, iste'molchilar va moliya bozorlari uchun keng qamrovli ta'sirga ega bo'lib, ularni iqtisodiy tahlil va munozaralarning markaziga aylantiradi. Markaziy banklar pul-kredit siyosatini amalga oshirish uchun turli vositalardan foydalanadilar, ularning har biri iqtisodiy sharoitlarga ta'sir qilishda ma'lum maqsadga xizmat qiladi. Bu vositalarga quyidagilar kiradi:

1. Foiz stavkalarini maqsadli belgilash: Markaziy banklar qarz olish va kreditlash faoliyatiga ta'sir qilish uchun qisqa muddatli foiz stavkalarini moslashtiradi va shu bilan xarajatlar va investitsiya qarorlariga ta'sir qiladi.
2. Ochiq bozor operatsiyalari: Markaziy banklar pul massasini nazorat qilish va foiz stavkalariga ta'sir qilish uchun ochiq bozorda davlat qimmatli qog'ozlarini sotib oladi yoki sotadi.
3. Majburiy zaxiralar: Markaziy banklar banklar ushlab turishi kerak bo'lgan zaxiralar miqdorini belgilab beradi, bu esa ularning qarz berish va pul yaratish qobiliyatiga ta'sir qiladi.

4. Miqdoriy yumshatish: Iqtisodiy inqiroz davrida markaziy banklar moliyaviy tizimga likvidlikni kiritish uchun uzoq muddatli qimmatli qog'ozlarni sotib olib, miqdoriy yumshatish bilan shug'ullanishi mumkin.

Markaziy banklar o'zlarining pul-kredit siyosati maqsadlariga erishish uchun turli strategiyalardan foydalanadilar, yondashuvlar iqtisodiy sharoit va siyosat maqsadlariga qarab o'zgaradi. Ba'zi umumiy strategiyalar quyidagilarni o'z ichiga oladi:

Inflyatsiyani maqsadli belgilash: Ko'pgina markaziy banklar inflyatsiyani maqsadli belgilashni asosiy siyosat maqsadi sifatida qabul qiladilar, inflyatsiya uchun aniq maqsadlarni belgilaydilar va ushbu maqsadlarga erishish uchun pul-kredit siyosatini moslashtiradilar.

Oldinga yo'l-yo'riq: Markaziy banklar moliyaviy bozorlar va jamoatchilikka o'zlarining kelajakdagi siyosat niyatlari, kutishlarga ta'sir qilish va iqtisodiy xatti-harakatlarga rahbarlik qilish bo'yicha oldindan yo'l-yo'riq beradi.

Teylor qoidasi: Teylor qoidasi - bu markaziy banklarga inflyatsiya va ishlab chiqarish bo'shliqlari asosida foiz stavkalarini belgilashda yo'l-yo'riq ko'rsatadigan matematik formula bo'lib, pul-kredit siyosati qarorlari uchun qoidalarga asoslangan asosni ta'minlaydi. Valyuta kursini maqsadli belgilash: Ba'zi hollarda markaziy banklar raqobatbardoshlikni saqlash yoki inflyatsiyani barqarorlashtirish kabi aniq iqtisodiy maqsadlarga erishish uchun valyuta kurslarini nishonga olishlari mumkin.

Pul-kredit siyosati iqtisodiyotni boshqarishning kuchli quroli bo'lsa-da, uning qiyinchiliklari va cheklovlari yo'q emas. Markaziy banklar inflyatsiya va ishsizlikni muvozanatlash kabi qarama-qarshi siyosat maqsadlari o'rtasidagi o'zaro kelishuvni yo'lga qo'yishlari kerak. Bundan tashqari, pul-kredit siyosatining samaradorligiga global iqtisodiy sharoit, moliya bozori dinamikasi, iqtisodiyotdagi tarkibiy o'zgarishlar kabi omillar ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Xulosa: Pul-kredit siyosati va markaziy bank strategiyalari iqtisodiy ko'rsatkichlar va moliyaviy barqarorlikning muhim omillari hisoblanadi. Pul-kredit siyosatining

vositalari, strategiyalari va muammolarini tushunib, siyosatchilar, investorlar va jamoatchilik zamonaviy iqtisodiyotning murakkabliklarini yaxshiroq boshqarishlari mumkin. Markaziy banklar rivojlanayotgan iqtisodiy sharoitlarga moslashishda davom etar ekan, ularning strategiyalari global bozorlar va iqtisodiyotlarning kelajak traektoriyasini shakllantirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Xodiyev B., Shodmonov Sh. Iqtisodiyot nazariyasi (darslik). – T., «Barkamol fayz media» nashriyoti, 2017. – 785 b.
2. Gulyamov S.S. va boshqalar. Raqamli iqtisodiyotda blokcheyn texnologiyalari. T.: «Iqtisod-Moliya» nashriyoti, 2019.
3. Shodmonov Sh.Sh., G'afurov U.V. Iqtisodiyot nazariyasi (darslik). – T., «Iqtisod moliya» nashriyoti, 2010. – 756 b.
4. Shodmonov Sh.Sh., G'afurov U.V. Iqtisodiyot nazariyasi (darslik). – T., «Fan va texnologiya» nashriyoti, 2005. – 784 b.
5. O'lmasov A., Vahobov A. Iqtisodiyot nazariyasi: Darslik. – T.: «Iqtisod-Moliya», 2014.